

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного приватного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора

з навчальної роботи

І.О. Мінгазутдінов

« ____ » _____ 2013 р.

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО БАНКРУТСТВА»

для студентів

галузі знань **0302 «Міжнародні відносини»**
спеціальності **8.03020201 «Міжнародне право»**

КИЇВ – 2013

Розробник: д.ю.н., професор Бірюков Олександр Миколайович

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « ____ » _____ 20__ року № ____

Голова науково-методичної ради _____ В.А. Бугров

« ____ » _____ 20__ року

© О.М.Бірюков, 2013 рік

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародне право банкрутства» є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» з *галузі знань* – **0302** «Міжнародні відносини», *спеціальності* – **8.03020201** «Міжнародне право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є доктрина і законодавство про банкрутство; особливості розгляду справ про банкрутство; специфіка норм цього законодавства та практика їх застосування; міжнародні документи у сфері банкрутства; Регламент і Директиви Європейського Союзу; Принципи Світового банку; внутрішнє національне законодавство України, яке регулює відносини неспроможності; документи і рішення Верховного Суду України, Вищого господарського суду України у справах про банкрутство.

Протягом цього курсу студенти будуть вивчати особливості визнання боржника неспроможним чи банкрутом. Навчальна дисципліна викладається у порівняльному аспекті, що дає можливість вивчити правові механізми, які складають цю сферу законодавства, у контексті їх розвитку у світі. Особлива увага надається транскордонним банкрутствам. Студенти будуть вивчати міжнародні документи, серед яких Регламент ЄС 1346/2000 та Типовий закон ЮНСІТРАЛ 1997 року.

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Міжнародне право банкрутства» є однією із складових комплексної підготовки магістрів за напрямом підготовки «Міжнародне право». Навчальна дисципліна «Міжнародне право банкрутства» викладається після засвоєння студентами дисциплін «Порівняльне цивільне право», «Міжнародне приватне право» і «Порівняльний цивільний процес».

Курс складається з **двох змістових модулів**. **Перший** присвячено вивченню функцій банкрутства у ринковій економіці, специфічної термінології, юридичної природи процедур банкрутства, правового положення сторін у справах про банкрутство, статусу учасників, суб'єктів банкрутства, повноваження органів кредиторів. Протягом **другого змістовного модулю** буде розглянуто підвідомчість справ про банкрутство, характеристика процесуальних правил, що застосовуються у справах про банкрутство, процедури банкрутства і їх класифікації, позасудові процедури, ініціювання порушення справи про банкрутство, основні етапи розгляду справи про банкрутство, особливості застосування процедур банкрутства відносно окремих суб'єктів права та наслідки порушення справи про банкрутство.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета навчальної дисципліни** – дати студентам знання та вміння користуватися специфічним категорійно-понятійним апаратом, ознайомити із законодавством України у цій важливій сфері правового регулювання суспільних відносин, навчити тлумачити норми чинного законодавства та правильно їх застосовувати. У межах цього курсу студенти будуть ознайомлені

зі станом правового регулювання правовідносин у зазначеній сфері в окремих країнах світу, з основними тенденціями у сфері розвитку теорії, судовою практикою у справах про банкрутство.

Метою цього курсу також є надати студентам системні знання, вміння і практичні навички, які пов'язані з підготовкою і веденням судового процесу у справах про банкрутство, а також розв'язання проблем заборгованості у позасудових процедурах. Кінцевим завданням є навчити студентів виконувати конкретну роботу за фахом у організаціях, установах та на підприємствах, які у своїй правотворчій, правозастосовній та підприємницькій діяльності застосовують відповідне законодавство.

1.2. Завдання – надати студентам *знання про*:

- теоретичні положення міжнародного права банкрутства, його поняття, характеристика процедур банкрутства, джерела, співвідношення з міжнародним приватним правом;
- правовий статус учасників у справі про банкрутство, представників, у тому числі й учасників іноземного провадження у аналогічній справі;
- основні елементи права банкрутства: сторони, учасники у справі про банкрутство, арбітражні керуючі, процедури банкрутства (розпорядження майном боржника, санація, ліквідація), мирова угода, конкурсна маса, продаж майна, визнання угод недійсними тощо;
- визнання іноземних судових проваджень у справах про банкрутство.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен –

знати предмет регулювання відповідним законодавством, суть суспільних відносин у відповідній сфері, сучасний стан розвитку чинного законодавства в Україні та окремих країнах світу і основні міжнародні документи з цієї тематики,

сформувані вміння і отримати практичні навички з:

- системного аналізу норм права банкрутства;
- застосування на практиці внутрішніх і міжнародних джерел міжнародного права банкрутства;
- складання процесуальних документів для суду та осіб, які беруть участь у справі;
- здійснення комплексного юридичного аналізу процесуальних документів, складених іншими особами, з метою встановлення їхніх недоліків;
- здійснення багатоаспектного аналізу судових справ, у тому числі з іноземним елементом;
- допомоги студентам у веденні справ в національних судах в якості арбітражного керуючого, здійснення представництва інтересів клієнтів в судах;
- проведення наукового дослідження з тематики міжнародного права банкрутства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **72 год. (2 кредити ECTS)**, зокрема: *лекції – 18 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 38 год.* У курсі передбачено **2 змістових модулі, 2 модульні контрольні роботи.**

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

3. Засоби діагностики успішності навчання та методи оцінювання

3.1. Знання студентів та розуміння особливостей регулювання відносин неспроможності оцінюється за допомогою: тематичних завдань, дослідницьких завдань, аналітики, групової роботи, кейс-стаді, ситуативних тестових завдань, опитування у різних формах.

3.2. Когнітивні навички (навички мислення) оцінюються через: аналіз, есе, кейси, різномірні тести, оцінювання усіх частин окремих модулів, включаючи самостійну роботу.

3.3. Практичні навички студентів оцінюються за допомогою: проектної практичної роботи, есе, кейсів, комбінованих різномірних тестів у поєднанні або без поєднання з конкретними ситуативними завданнями; написання практичної роботи, рольових ігор, аналізу ситуацій роботи судових органів, практичної роботи міжнародних інституцій, порівняльного аналізу правових норм.

3.4. Контроль знань здійснюється за модульно-рейтинговою системою, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки (100%) включає: презентацію (20%), глибинність методології у репрезентованому дослідженні (20%), здійсненність та узгодженість пропозицій (20%), ступінь оригінальності (20%) та визначення методологічних проблем теми, ситуації (20%) та оцінювання практичної підготовки (100%) включає: якісну цілісність спостереження (25%), здатність оцінити проблему (25%), ідентифікацію шляхів і методологію вирішення проблеми, яка виникла чи може виникнути (25%), окреслення шляхів вирішення специфічних (неординарних) проблем (25%).

Контроль якості вищої освіти, засоби діагностики та методи оцінювання детально зазначені у «Положенні про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» та відповідно у робочих програмах навчальних дисциплін.

Відповідно до існуючих вимог дипломований фахівець **повинен мати** високий рівень професійної підготовки, поєднувати фундаментальну наукову і практичну підготовку, досконало володіти своєю спеціальністю. Фахівець повинен знати основні положення нормативних актів за вивченою навчальною дисципліною, володіти методологічними техніками, необхідних для виконання практичних завдань, знати стан та перспективи розвитку правового регулювання відповідних приватноправових відносин у світі.

Інформаційні джерела: навчальні посібники, монографії, наукові статті, ресурси в мережі Інтернет, нормативно-правові акти і міжнародні документи.

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I МАТЕРІАЛЬНЕ ПРАВО БАНКРУТСТВА

Тема 1. Характеристика законодавства про неспроможність (банкрутство)

Загальна характеристика правових відносин із неспроможності особи виконати свої майнові зобов'язання. Неспроможність у системі права та законодавства. Характеристика інституту банкрутства та економічна функція законодавства про неспроможність (банкрутство).

Завдання процедур банкрутства. Риси інституту банкрутства.

Неспроможність за радянські часи. Функції неспроможності у країнах з ринковою економікою та правові механізми, що застосовуються для розв'язання проблем заборгованості боржників.

Сучасні ознаки інституту банкрутства у окремих країнах світу. Види режимів законодавства про неспроможність у світі.

Уніфікація норм законодавства про банкрутство. Діяльність міжнародних організацій у сфері розробки уніфікованих норм і правил розгляду справи про банкрутство.

Тема 2. Джерела правового регулювання відносин неспроможності

Загальна характеристика джерел регулювання відносин неспроможності. Характеристика законодавства про неспроможність (банкрутство) як частини цивільного (комерційного) права країн з ринковою економікою.

Основні джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з порушенням справ про банкрутство та здійснення провадження у справі.

Місце законодавства про неспроможність (банкрутство) у системі права у країнах з ринковою та перехідною економікою.

Загальна характеристика норм, що регулюють відносини у справах про банкрутство, їх місце та взаємодія з нормами інших галузей законодавства та інститутами цивільного права.

Роль державних органів у регулюванні відносин неспроможності на прикладі Агентства з питань банкрутства. Інституційне регулювання відносин неспроможності.

Стан законодавства про банкрутство в Україні та сучасні реформи на прикладі деяких іноземних країн (США, Німеччина, Російська Федерація тощо).

Міжнародні документи у сфері неспроможності. Принципи Світового банку і Рекомендації Міжнародного валютного фонду.

Тема 3. Учасники провадження у справі про банкрутство

Загальна характеристика учасників провадження у справі про банкрутство: боржник, кредитори, розпорядник майна та інші учасники у справі та заінтересовані особи.

Характер відносин між учасниками у справі про банкрутство, а також правове положення та статус боржника, кредиторів, розпорядника майна та інших учасників таких відносин.

Розпорядник майна як окремих і важливий учасник справи про неспроможність згідно із законодавством України та США. Функції розпорядника майна згідно з законодавством деяких країн світу. Особи, які можуть бути розпорядниками майна та їх повноваження.

Суб'єкти відносин неспроможності у різних країнах світу.

Роль, склад та функції зборів і комітету кредиторів. Роль прокуратури у захисті майнових інтересів підприємств та приватних осіб у справах про банкрутство.

Вимоги міжнародних організацій до правового положення учасників у справі про банкрутство.

Тема 4. Типи процедур у справах про банкрутство

Загальна характеристика типів процедур, що можуть бути розпочаті у справі про банкрутство. Характеристика основних відомих процедур у справі про банкрутство в Україні та згідно з відповідним законодавством деяких країн світу.

Типи процедур за ініціюванням та наслідками провадження у справі: добровільне та недобровільне (примусове); ліквідаційні та реорганізаційні.

Характеристика процедур, що спрямовані на покращення економічного стану підприємств та організацій і оздоровлення фінансового положення: реорганізація, санація, зовнішнє управління, та їх порівняння з приватизацією і передачею майна в оренду тощо.

Природа, ознаки та функції оздоровлення. Прийняття рішення про оздоровлення. Роль процедури оздоровлення у підтримці підприємств в Україні. Вимоги щодо участі у процедурі оздоровлення. Право на вибір умов оздоровлення. Особливості процедури оздоровлення державних підприємств та функції державних органів управління у цій сфері.

Ліквідація, як основна процедура у межах законодавства про неспроможність. Діяльність ліквідаційної комісії. Вимоги щодо складу ліквідаційної комісії та її функції. Застосування трудового законодавства та законодавства про зайнятість населення у справах про банкрутство. Звільнення працівників, пільги і компенсації звільненим працівникам.

Процедури банкрутства у міжнародних документах. Особливості проведення ліквідації та реорганізації згідно з міжнародними документами: Принципи Світового банку і Рекомендації Міжнародного валютного фонду.

Змістовий модуль II ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО БАНКРУТСТВА

Тема 5. Підвідомчість справ про банкрутство

Характеристика органів, що розглядають справи про банкрутство на прикладі деяких країн світу. Спеціальні суди з питань банкрутства у судових системах окремих країн світу.

Розгляд справ про банкрутство згідно з українським законодавством. Особливості застосування норм Господарського процесуального кодексу України при розгляді справ про банкрутство. Значення роз'яснень та інформаційних листів Вищого господарського суду України у застосуванні законодавства про банкрутство.

Сучасна практика застосування законодавства про банкрутство в Україні.

Підвідомчість і підсудність справ про банкрутство у міжнародних документах.

Тема 6. Органи провадження у справі про банкрутство

Роль та функції органів провадження у справі про банкрутство. Роль суду у розгляді справ про банкрутство.

Загальна характеристика діяльності основних органів у провадженні: арбітражних управляючих, зборів та комітету кредиторів, прокурора та інших учасників у справі та заінтересованих осіб.

Історія створення інституту керуючих у справах про банкрутство. Функції та компетенція таких органів.

Компетенція та роль зборів та комітету кредиторів у захисті майнових інтересів кредиторів.

Порівняльний аналіз участі органів провадження у справі про банкрутство на прикладі таких країн як Російська Федерація, США, Німеччина та ін.

Тема 7. Економічні підстави визнання боржника неспроможним

Правові та економічні ознаки банкрутства як підстави, необхідної для порушення справи про банкрутство. Неплатоспроможність як підстава для порушення справи про банкрутство та/ або формальна ознака неспроможності. Додаткові вимоги щодо відкриття однієї із процедур у справі про банкрутство: наявність перевищення боргів над майном боржника, незадовільна структура балансу боржника, загроза неспроможності тощо. Характеристика підстав, необхідних для порушення справи про банкрутство в Україні та деяких іноземних країнах.

Міжнародні документи про підстави порушення справи про банкрутство.

Тема 8. Порушення і провадження у справі про банкрутство

Подання та відкликання заяв про порушення справи про банкрутство. Підтвердження (доказ) вимог кредиторів. Характеристика вимог щодо порушення провадження у справі згідно з чинним законодавством України.

Рішення господарського суду про порушення провадження у справі про банкрутство. Наслідки прийняття судом рішення про відкриття провадження. Попереднє засідання господарського суду. Виявлення кредиторів та інвесторів.

Публікація про порушення справи про банкрутство. Роль, мета та вимоги щодо змісту та розміщення оголошення у засобах масової інформації.

Конкурсний імунітет та функції, що він виконує.

Правовий статус майна банкрута. Конкурсна маса: поняття, особливості. Оцінка та продаж майна, на яке звертається стягнення. Використання засобів масової інформації у процесі розгляду справи про банкрутство і продажу майна банкрутів. Процедури, що застосовуються при продажі майна згідно з законодавством України. Особливості правового режиму майна банкрута – державного підприємства.

Процедури визнання певних угод недійсними. Цілі таких дій та правові наслідки.

Підходи щодо визначення майна для звернення на сплату боргів у деяких іноземних країнах (США, Російська Федерація та інші). Рекомендації міжнародних організацій щодо порушення і провадження у справі про банкрутство.

Тема 9. Наслідки визнання боржника банкрутом

Заключні дії у справі про банкрутство та правові наслідки. Постанова про визнання боржника банкрутом та правові наслідки. Створення та діяльність ліквідаційної комісії.

Черговість задоволення претензій кредиторів. Важливість системи пріоритетів у справах про банкрутство. Особливості з встановлення черговості задоволення майнових вимог кредиторів у законодавстві України та США. Продаж майна у процедурі ліквідації.

Особливості визнання фінансової установи неспроможною.

Порівняльний аналіз заключних стадій та закінчення провадження у справі про банкрутство на прикладі деяких іноземних країн: Російської Федерації, США, Німеччини тощо.

Наслідки визнання боржника неспроможним у міжнародних документах. Відповідальність директорів у Принципах Світового банку.

5. Рекомендована література

Основна:

1. Гражданское и торговое право капиталистических стран: учебник / Отв. ред. Е.А. Васильев, А.С. Комаров. – 4-е изд., перераб. и доп. В 2-х т. – Т. II. – М.: Междунар. отношения, 2008. – 640 с. – Глава XXVIII «Несостоятельность». – С. 398-441
2. Основне інститути гражданского права зарубежных стран. Сравнительно-правовое исследование / Рук. автор. коллектива д.ю.н. В.В. Залесского. – М.: Издательство НОРМА, 1999. – 648 с.
3. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение / Пер. с нем. д-ра юр. наук Ю.М. Юмашева. – М.: Междунар. отношения, 2003. – 480 с. – § 12. Международное конкурсное право. – С. 306-319.

4. Поляков Б.М. Право неспроможності (банкрутства) в Україні. Підручник / Б. М. Поляков. – К.: ІнЮре, 2011. – 560 с.
5. Правове регулювання банкрутства: Підручник / За ред. Л.С. Сміяна. – К.: КНТ, 2009. – 464 с.
6. Бірюков О.М. Банкрутство: Курс лекцій. – К.: “Реферат”, 2004. – 240 с.

Додаткова:

1. Законодавство про банкрутство: Збірник нормативних матеріалів і аналітичних статей / Під ред. О.М. Бірюкова. – К.: Юстініан, 2003. – С. 119–121.
2. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні. Монографія. – Видання друге, виправлене і доповнене. – К.: Юридическая практика, 2006. – 384 с.
3. Бірюков О.М. Транскордонна неспроможність. Глава 9 / Міжнародне приватне право: Актуальні проблеми. За ред. проф. А. Довгерта. – К.: Український центр правничих студій, 2001. – С. 134–144.
4. Степанов В.В. Несостоятельность (банкротство) в России, Франции, Англии, Германии. – М.: ”Статут”, 1999. – 204 с.
5. Телюкина М.В. Конкурсное право: Теория и практика несостоятельности (банкротства). – М.: Дело, 2002. – 536 с.
6. Шершеневич Г. Ф. Конкурсный процесс. – М.: «Статут», 2000. – 477 с.
7. Ануфриева Л.П. Международное частное право: Учебник. В 3-х т. – М.: Издательство БЕК, 2001. – Том 3: Трансграничные банкротства. Международный коммерческий арбитраж. Международный гражданский процесс. – 768 с.
8. Банкрутство. Правозастосування та судова практика / Упор. Б.М. Грек. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 304 с.
9. Бірюков О.М. Конкурсне право в Азербайджанській Республіці // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 10(24). – С. 8-13.
10. Бірюков О.М. Конкурсне право Німеччини // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 6(20). – С. 8–11.
11. Бірюков О.М. Конкурсне право в Республіці Білорусь // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 8(22). – С. 12–17.
12. Бірюков О.М. Конкурсне право в сучасній Україні // Вісник господарського судочинства. – 2006. – № 3. – С. 167–170.
13. Бірюков О.М. Конкурсне провадження / Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: “Укр. енцикл.”, 2001. – Том 3: К–М. – С. 264–265.
14. Бірюков О.М. Конкурсний процес у праві США // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 4(18). – С. 2–5.
15. Бірюков О.М. Конкурсний процес у системі законодавства // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 3(17). – С. 2-5.
16. Бірюков О.М. Становлення конкурсного права в Російській Федерації (конкурсне право Росії у ХХ столітті) // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 11(25). – С. 2-8.

17. Бірюков О.М. Сучасне конкурсне право в Російській Федерації (конкурсне право Росії у 21-у столітті) // Юриспруденція: теорія і практика. – 2007. – № 1(27). – С. 2-8.
18. Бірюков О.М. Французьке конкурсне право // Юриспруденція: теорія і практика. – 2006. – № 7(21). – С. 2–7.
19. Бірюков О.М. Інститут неспроможності: порівняльно-правовий аналіз: Монографія. К: Видавничий центр “Київський університет”, 2000. – 163 с.
20. Джунь В.В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні. Монографія. – Львів: Інститут технологій бізнесу і права, 2000. – С. 14.
21. Радзивілюк В. Основні моделі ініціювання судових процедур банкрутства (неспроможності) // Українське комерційне право. – 2002. – № 3. – С. 33–38.